

Samarbeidslæring - en nødvendighet?

Om helse- og sosialfagstudenters forberedelser til tverrprofesjonelt samarbeid

Utdanningskonferanse, Høgskolen i Bergen

21 september 2010

Gerd Bjørke

Fokus:

Helse- og sosialfagutdanningane sitt
ansvar for og utfordringar med

å kvalifisere personell som kan sikre
funksjonelt tverrprofesjonelt samarbeid i
helse- og sosialsektoren

Begrepsbruk

Tverrprofesjonelt samarbeid	Interprofessional collaboration (IPC)
Tverrprofesjonell utdanning	Interprofessional education (IPE)
Tverrprofesjonell læring	Interprofessional learning (IPL)
Tverrfagleg utdanning (tverrfagleg innhald)	Interdisciplinary education

Definisjonar

- Interprofessional education (IPE) is:
  - Occasions when two or more professions **learn with, from and about each other** to improve the quality of care
- Interprofessional learning (IPL) is:
  - Learning arising from **interaction** between members (or students) of two or more professions either as a product of interprofessional education or happening spontaneously

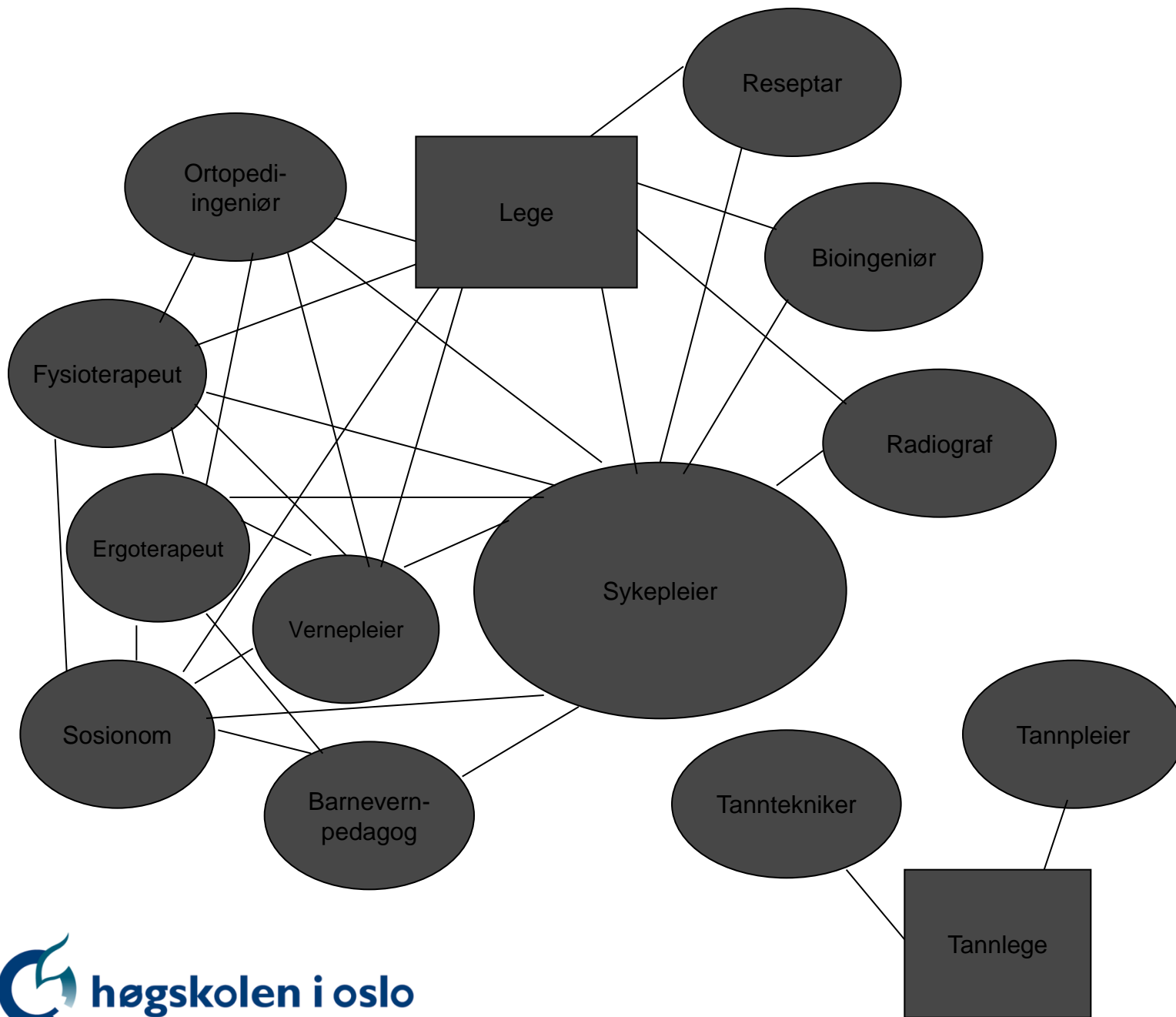
(Barr, 2005)

Utgangspunkt

- Tverrprofesjonelt samarbeid (teamarbeid) er
  - nødvendig i dagens helse- og sosialvesen
  - ei utfordring i yrkesfeltet
  - eit mål i all helse- og sosialfagleg utdanning
- Tverrprofesjonell utdanning er
  - ei utdanningspolitisk, organisatorisk og pedagogisk utfordring

Bakgrunn for behov for samordning og samarbeid

- Spesialisering av tenester
- Spesialisert kunnskap
- Kompleksitet i helse- og sosiale problem
- Fragmentering og byråkratisering i tenestene
- Profesjongrensener

Påstandar

- Samordning og samhandling vil berre lykkast i den grad *personane* i systema er i stand til å samarbeide
- Strukturar, rammer, ordningar, regelverk, system er *nødvendige*, men *ikkje tilstrekkelege*.
- Fagpersonar må *kunne sitt fag* OG dei må *kunne arbeide på lag*.
- Samarbeid føreset *tillit* mellom dei som arbeider saman

NOU 1986:4 Samordning i helse- og sosialtjenestene

Samordning i helse- og sosialtjenesten

NOU 1986: 4

- Forslag:
  - Større vekt på tverrfaglig samarbeid på alle nivåer i utdanningen
  - Mer og bedre kunnskaper om det systemet personellet skal fungere i
  - Konkret opplæring i samarbeidsmodeller

WHO – 1988:

To improve the quality of health and social services:

Health and social workers need to learn together to work together for better health

(Areskog, 1988)

Dagens helse- og sosialfaglege utdanningar

Kva plass har *fagkompetanse-læring* vs. *lagkompetanse-læring* i utdanningane?

Kva for utkomme-formuleringar finst om **lagkompetanse** (samarbeidskompetanse, teamferdigheter etc) i dei nye kvalifikasjonsrammeverka?

Kjenneteikn ved tverrprofesjonelt samarbeid

(Clark, 2006)

- Kognitiv og normativ forståing av eins eigen og andres profesjonsområde
- Desentrering:
  - Å bli merksam på andre synspunkt enn sine egne
- Metakognitiv kompetanse:
  - Å vere i stand til å tenkje om eins egne tankar om andre
- Verktøykasse:
  - Å bruke egne og låne av andre profesjonar sine verktøy når det trengst, og
  - å kjenne eins egne grenser og når det er behov for å bringe inn andre profesjonar

Trekk ved tverrprofesjonell læring

(Clark, 2006)

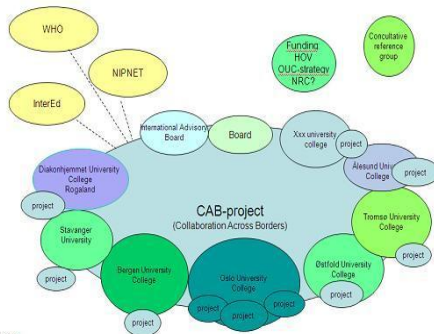
- Samarbeidslæring
  - Samarbeid i ulike gruppeorienterte læringsmodellar
  - Lære teamferdigheter – leiarskap, kommunikasjon og konflikthåndtering
- Erfaringslæring
  - Læring som prosess, læring som konfliktfylt og problemløysingsprosess
- Kognitive og normative kart
  - Ulike profesjonstenkemåtar, problemdefinisjonar, forklaringsmodellar, verdisett, etiske kodar, sosialisering, identitet
- Teamutviklingsprosess
  - Gå bakanfor sin eigen suverenitet, sjå ulike forståingsmåtar, profesjonars eigenart og komplementaritet

CAB-prosjektet

– om kvalifisering for tverrprofesjonelt samarbeid i helse- og sosialsektoren

IPE in undergraduate education - Norway as case study

A national action-oriented network project, the CAB-project - Collaboration across professional boundaries, investigating how health and social education in Norway prepares future professionals for inter-professional, cross-oriented collaboration.

Three phases:

1. A national investigation of the curricula and teaching-learning models of today
2. Local development of projects of interprofessional learning
3. Local evaluation of experiences, national evaluation of the project in all

Phase 1 - results:

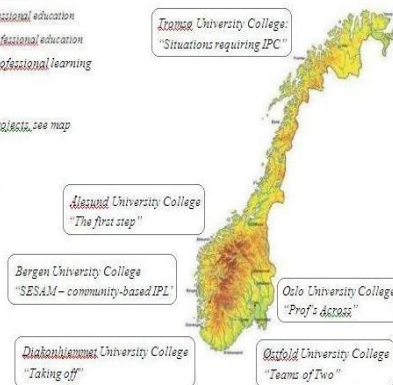
33 % uniprofessional education
46 % multiprofessional education
21 % interprofessional learning

Phase 2:

On-going projects, see map

Phase 3:

Evaluation

- Nasjonalt, aksjonsretta nettverksprosjekt
- Åtte institusjonar involverte
- Administrativt forankra ved HiO
- Ein deltakar frå kvar institusjon i prosjektgruppa

Rammeplanrevisjon 1995

– felles innholdsdel

- Mål:
  - Å gi en felles referanseramme for yrkesutøvelse i helse- og sosialtjenestene for å bedre samarbeid mellom yrkesutøvere med forskjellige profesjonsutdanninger
  - Å legge til rette for at studentene gjennom ulike fellestiltak får trening i samarbeid allerede i utdanningstiden (RHHS, s. 9)

Felles innholdsdel – 30 sp

- Vitenskapsteori og forskningsmetode – 6 sp
- Etikk - 9 sp
- ***Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning*** - 9 sp
- Stats- og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk - 6 sp

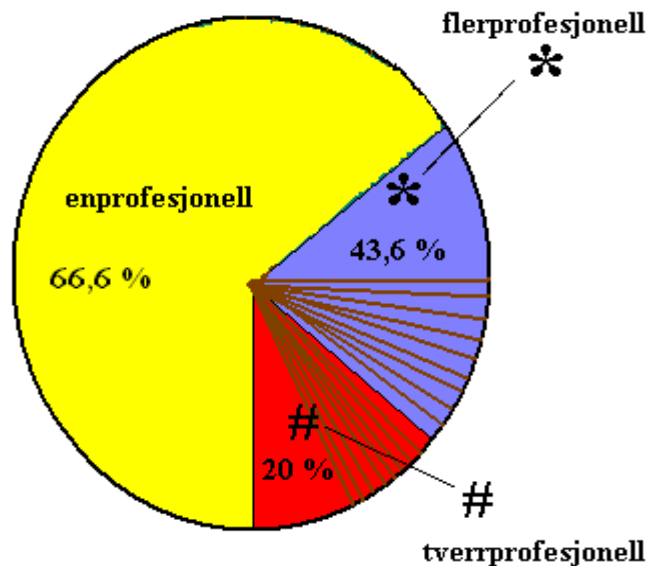
Fellesundervisning i felles innhald

- Pr i dag:
  - Høgskolen i Bergen – 30 sp
  - Høgskolen i Østfold – 30 sp
  - Universitet i Tromsø – 30 sp
- Tidlegare:
  - Høgskolen i Oslo – 1998-2005 ved Avdeling for helsefag:
    - » VEKS 1998-2003, Tverrfaglige moduler 2003-2007
    - » Fellesfaglige moduler 2008, IPH- 2009-
  - Høgskolen i Sør-Trøndelag – 1998-2008
    - » Ekspertes i team

Tre utdanningsmodellar

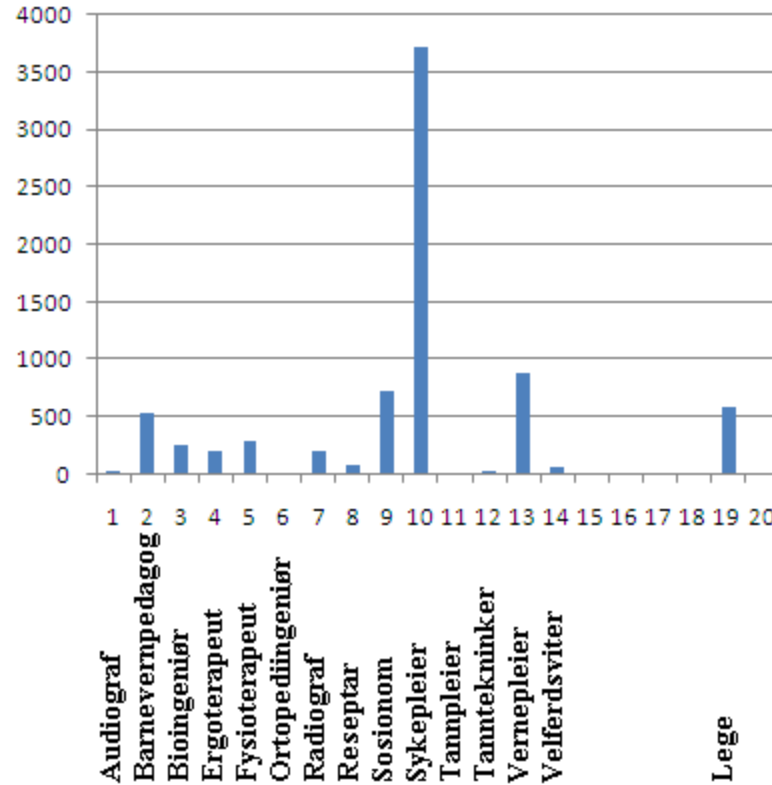
Einprofesjonell utdanning	Fleirprofesjonell utdanning	Tverrprofesjonell utdanning
Ingen forbindelse med andre utdanningsretningar	Felles undervisning Kan vere felles førelesingar, ut frå effektivitetsomsyn, eller at innhaldskomponentar er like for ulike utdanningar	Studieeiningar med interaksjon mellom studentar frå ulike profesjonsretningar: Å lære av, om og saman med kvarandre Siktemål: samarbeidskompetanse Kjennskap til andres kompetanseområder

Felles innhald - pr 2009

- Einprofesjonell utdanning: 66,6 %
- Fleirprofesjonell utdanning: ca 43,6 %
- Tverrprofesjonell læring: ca 20 %

Antall studenter innan kvar yrkesretning (opptak 2008)

NOKUT-rapportar om sjukepleiarutdanning 2005

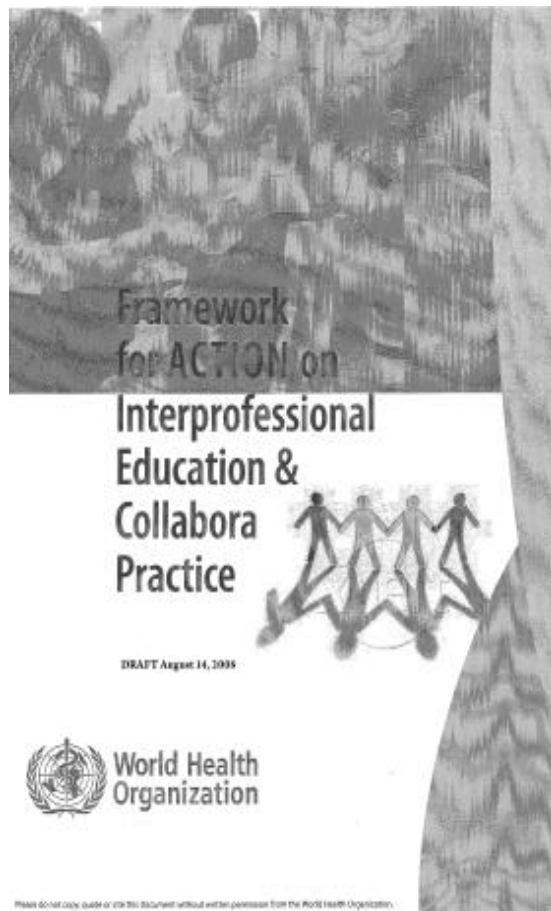
- 7 av 31 sjukepleiarutdanningar (22,5 %) nemner tverrfagleg samarbeid i sine fagplanar
- 2 utdanningar (0,6 %) har aktivt valt å ikkje samarbeide med andre utdanningar
- 17 utdanningar (55 %) har ingen andre helsefaglege utdanningar i sitt nære område
- Eit fåtall av komitéane gir merknader til utdanningane om at rammeplanens intensjonar ikkje er følgd opp

WHO – 2010:

Framework for Action on Interprofessional Education and Collaborative Practice 2010:

- IPE is a necessary step in preparing a "collaborative practice-ready" health work force
- *A collaborative practice-ready health worker is someone who has learned how to work in an interprofessional team and is competent to do so*
- IPE occurs when students from two or more professions **learn about, from and with each other** to enable effective collaboration and improve health outcomes

Framework, cont...

- Learning together to work together for better health
- Collaborative practice can improve:
  - Access to and coordination of health-services
  - Appropriate use of specialist clinical resources
  - Health outcomes for people with chronic deceases

Outcomes of interprofessional learning

- **Teamwork:** able to be teamleader and team member
- **Roles:** understand own and others roles, responsibilities and expertise
- **Communication:** expressing own opinions, listening to team members
- **Critical reflection:** reflecting own relationship within a team and transfer learning into the work setting
- **Needs of patient:** working collaboratively in the best interest of patients – as partners
- **Etical practice:** understanding the stereotypical views of other health workers and acknowledging other health workers views as valid and important

Forskning om betydningen av tverrprofesjonell utdanning

- Allport et al (1954):
  - For å redusere motsetninger og fiendtlighet, må grupper ha lik status, felles mål, institusjonell støtte og kunne samarbeide (*kontakt-hypotesen*)
- Hewstone & Brown (1986):
  - For å redusere *negative stereotypier* i samarbeidsgrupper må deltakerne
    - » ha positive forventninger,
    - » samarbeidet må lykkes,
    - » likheter og forskjeller må anerkjennes og
    - » deltakerne må oppfatte hverandre som typiske for sin gruppe

CAB-prosjektet – fase 2 – utprøving av modellar for samarbeidslæring

- UiT: ”Læringssti” –
- HiØ:
  - Refleksjon gir samarbeidslæring – refleksjonsnotat om tverrprofesjonelt samarbeid
  - ”To-spann” i kommunehelsetjenestep praksis
- HiB/HSH: Felles sykehjemspraksis – ergo, fysio, spl
- HiST: Ekspertter i team – sosialfagstudenter i team
- HiÅ: ”Skyggepraksis” - simulering
- HiO: planlegger utprøving av modell fra UEA – casearbeid + workshops, posterkonferanser
- DHR: fellesopplegg for ergoterapeut-vernepleierstud

Kva må til for å styrke samarbeidsfokuset i utdanningane? – muligheter og utfordringar

- Rammeplanføringar: tydelege minimumskrav til samarbeidslæring
- Initiering av modellutvikling – og utprøving (t.d. gjennom praksisutviklingsmidlar, NUV-midlar)
- Regionale planar – samarbeid over institusjonsgrensar (“Vestlandsalliansen”?)
- Seminar om tverrprofesjonell læring for lærarar (veilederskolering)
- IKT-orientering – opne ressursar på nettet + nettbaserte opplegg
- Etablering av Sentra for framifrå utdanning innan tverrprofesjonelt samarbeid

Referansar:

- Allport, GW (1954) *The Nature of Prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley
- Areskog N (1988): The need for multi-professional health education in undergraduate level. In: Southill, Mackay, Webb: *Interprofessional relations in health care*. London: Edward Arnold, pp. 125-139
- Barr, H, Koppel, I, Reeves, S, Hammick, M, Freeth, D (2005) *Effective Interprofessional Education. Argument, Assumption & Evidence*. London: Blackwell Publishing
- Drinka, ThJK, Clark, Ph (2000) *Health Care Work. Interdisciplinary Practice and Teaching*. Westport, Connecticut, London: Auburn House
- Hewstone, M, Brown, R (1986): *Contact and Conflict in Intergroup Encounters*. Oxford: Basil Blackwell
- RHHS (1995): Rammepaner for helsefagutdanningar
- WHO (2010): Framework for Action on Interprofessional Education and Collaborative Practice.

CAB-publikasjoner – kan bestilles over <http://www.hio.no/content/view/full/49057>

- *Samarbeid på tvers av profesjongrensene. Kvalifisering for tverrprofesjonelt samarbeid i helse- og sosialsektoren, HiO-rapport 2009 nr. 1*
- *Kvalifisering for tverrprofesjonelt samarbeid – Høgskolen i Østfold, HiO-notat 2008 nr. 12*
- *Felles interessefelt og kulturelle særpreg. Kvalifisering for tverrprofesjonelt samarbeid ved Høgskolen i Oslo, HiO-rapport 2009 nr 19*
- *Fokus på samarbeid. Kvalifisering for tverrprofesjonelt samarbeid ved Høgskolen i Bergen. HiO-rapport 2010 nr 5*
- *Samarbeidslæring og ferjesamband. Kvalifisering for tverrprofesjonelt samarbeid ved høgskolene på Nord-Vestlandet. HiO-rapport 2010 nr 7*
- *Vilje til samarbeid. Kvalifisering for tverrprofesjonelt samarbeid ved Diakonhjemmets høgskole, Rogaland. HiO-rapport 2010 nr .....*
- *Muligheter for samarbeidslæring. Kvalifisering for tverrprofesjonelt samarbeid ved Høgskolen Stord Haugesund. HiO-rapport 2010 nr.....*

Annen litteratur om tverrprofesjonell samarbeidslæring

- Almås, S. Hofseth: *Interprofessional education. An analysis of the introduction of a common core in curricula for selected health professions*. Dr. gradsavhandling. Universitetet i Bergen
- Brenna, S, Haugland, E, Nerdrum JM (2009): *SeSam – rapport etter 3 års gjennomføring*. Høgskolen i Bergen.
- Carlstrøm, E., Berlin, J. (2004): *Boken om Team*. Stockholm: Landstingsförbundet
- Haugland, E, Moen, A, Brenna, S. (2010): *Tverrprofesjonelt samarbeid ved Luranetunet Bo og behandlingssenter*. Rapport. Høgskolen i Bergen/Høgskolen Stord Haugesund
- Nilsen, R. (2010): *Samhandling i helsefaglig arbeid*. Kristiansand: Høyskoleforlaget
- Willumsen, E. (red) (2009): *Tverrprofesjonelt samarbeid i praksis og utdanning*. Oslo: Universitetsforlaget